

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Jubilea a zprávy

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 37 (1992), No. 5, 299--302

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/138902>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1992

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

jubilea zprávy &

K ŠEDESÁTINÁM PROFESORA
BEDŘICHA PONDĚLÍČKA

Dlouholetý vedoucí katedry matematiky elektronické fakulty ČVUT v Praze a významná osobnost pražského matematického života prof. RNDr. Bedřich Pondělčík, DrSc., oslaví v těchto dnech své šedesátiny. Narodil se dne 24. září 1932 v Turnově. Obecnou a měšťanskou školu a reálné gymnázium absolvoval v Hořovicích. Po maturitě v roce 1950 se zapsal ke studiu matematiky a deskriptivní geometrie na přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Úspěšná vysokoškolská studia završil státními závěrečnými zkouškami v roce 1954 a obhájením diplomní práce *Konfokální kvadriky*. Po absolutoriu působil jako středoškolský profesor matematiky a deskriptivní geometrie na Jedenáctileté střední škole v Poděbradech. V roce 1959 byl přijat jako odborný

asistent katedry matematiky a deskriptivní geometrie na poděbradském pracovišti elektrotechnické fakulty ČVUT. V témže roce se oženil se Sonjou Plochovou.

Odborně pracoval v oblasti integro-diferenciálních rovnic a algebry. V roce 1963 předložil a obhájil na FJFI ČVUT v Praze kandidátskou disertační práci na téma *Singulární soustavy lineárních integro-diferenciálních rovnic s konstantními koeficienty a jejich realizace lineárními elektrickými obvody*. V roce 1965 se habilitoval na elektrotechnické fakultě na základě habilitační práce *Soustavy lineárních integro-diferenciálních rovnic s pozitivně semidefinitními maticemi koeficientů*. V roce 1966 byl jmenován a ustanoven docentem matematiky. Na poděbradském pracovišti působil až do roku 1978, kdy přešel do Prahy jako vedoucí katedry matematiky FEL ČVUT po zemřelém profesorovi Fáberovi. Po vypracování a obhájení doktorské disertace na téma *Příspěvek k teorii uzávěrových operátorů na pologrupách a jiných strukturách* mu byla udělena v roce 1981 prezidiem ČSAV vědecká hodnost doktora fyzikálně matematických věd. V témže roce byl jmenován profesorem matematiky.

Prof. Pondělčík je výborný pedagog, jeho přednášky jsou jasné, přehledné a na vynikající úrovni. Na katedře zavedl a stabilizoval systém odborných výběrových přednášek z vybraných kapitol matematiky pro aspiranty technických oborů na FEL ČVUT. Rád se věnuje vědecké práci, která jej uspokojuje. Publikoval více než 50 původních matematických prací, převážně z oblasti teorie pologrup; je autorem knihy *Algebraické struktury s binárními operacemi* (Praha 1977). Jako recenzent referativních matematických časopisů publikoval přes 350 recenzí vědeckých prací. Aktivně se též zúčastnil na několika desítkách vědeckých konferencí, z nichž je třeba zdůraznit hlavně konference v Szegedu a ve Vídni. Jako odpovědný řešitel dílčího úkolu státního plánu základního výzkumu z oblasti algebry zřídil a vedl k jeho řešení seminář. Na výchově nových matematických i technických odborníků se podílel jako školitel řady aspirantů, byl členem zkušebních komisí pro aspirantská minima, komisí pro obhajoby kandidátských a doktorských prací z algebry, technické kybernetiky a aplikované matematiky

a též působil jako oponent disertací a habilitačních prací. Je členem vědecké rady fakulty a redakčních rad několika časopisů. V roce 1982 obdržel stříbrnou Felberovu medaili.

Bohaté zkušenosti a přehled v oblasti algebry a aplikované matematiky v elektrotechnice umožňují prof. Pondělíčkově správnou orientaci při hledání nových otázek, směrů a tendencí rozvoje ve vědecké činnosti jeho oboru.

Na závěr přeji prof. Pondělíčkově jménem všech, kteří ho znají a mají rádi jeho bystrou a přátelskou osobnost, do dalších let hodně zdraví, pohodu v osobním životě i další úspěchy v pedagogické i vědecké práci.

Zdeněk Jankovský

ZA DOC. RNDR. MILOŠEM HAMERSKÝM, CSC.

Smrt zastihla Miloše Hamerského nepřipraveného na účtování s životem a prací. Měl ještě mnoho plánů a tvůrčích záměrů, ale osud mu určil, že zůstaly jen jako inspirace pro jeho pokračovatele a následovníky.

Miloš Hamerský se narodil 20. října 1937 ve Znojmě. Pocházel z učitelské rodiny a tato rodinná tradice ovlivnila pravděpodobně i jeho životní dráhu. Rodiče učili na různých místech na Slovensku i na Moravě, nejdéle v Šumně u Znojma. Miloš sám považoval

Šumnou za místo, kde má své kořeny. Po maturitě v r. 1955 začal studovat přírodovědeckou fakultu Masarykovy univerzity v Brně. Zaměřil se na studium fyziky. Po absolvování této univerzity působil krátce na katedře fyziky Vysoké školy báňské v Ostravě a na stavební fakultě VUT v Brně. Hlavním působištem se stala Miloši Hamerskému katedra obecné fyziky na přírodovědecké fakultě MU v Brně. Zde nastoupil jako odborný asistent a smrt přerušila jeho působení ve funkci vedoucího katedry 10. března 1992.

V mladších letech vedl praktická i teoretická cvičení z fyziky pro studenty 1. a 2. ročníku učitelských a odborných kombinací. Vypracoval celou řadu základních přednášek z fyziky pro posluchače základního studia v kombinacích matematika-fyzika, matematika-chemie, biologie-chemie, ale i pro posluchače oborů fyzika, chemie a biologie. V roce 1978 vypracoval a přednášel pro studenty oboru fyzika pevných látek přednášku Mechanické vlastnosti pevných látek. V přednáškové činnosti se plně projevil jeho pedagogický talent.

Vždy věřil v sílu živého slova, a proto se za ujetím předával své znalosti studentům. Vedl přes dvacet diplomových prací a soustavně se věnoval talentovaným studentům. Učitelské činnosti se poněkud vzdálil na devět let od roku 1980, kdy působil jako vědecký pracovník, později jako samostatný vědecký pracovník. Přechod na vědecké místo nebyl zcela dobrovolný; nerezignoval však a udržoval dál kontakt se studenty a plně se věnoval vědecké práci. Již dříve vytvořil kolem sebe pracovní skupinu, ve které byli jeho spolupracovníci Vladislav Navrátil, Vladka Stejskalová a Miroslav Novák. Vybudovali laboratoř pro studium creepového chování pevných látek a postupně krok za krokem získávali zkušenosti a stávali se známými. M. Hamerský byl tvůrčím duchem tohoto kolektivu a jeho entuziasmus i vnitřní potřeba vědecky pracovat strhávala ostatní. Situace nebyla vždy jednoduchá. Prostředky pro vědeckou práci byly skromné, na fakultě pro tyto snahy nebylo vždy porozumění. Přesto M. Hamerský vše překonával a v zájmu vědy hledal oporu na jiných pracovištích: v Ústavu fyzikální metalurgie ČSAV, na katedře fyziky kovů matematicko-fyzikální fakulty Kar-

lovy univerzity v Praze. V prosinci 1989 byl doc. Hamerský jako nesporná vědecká autorita zvolen vedoucím katedry obecné fyziky přírodovědecké fakulty. K novým úkolům přistoupil odpovědně a s elánem. Promyšleně začal uskutečňovat novou koncepci katedry i studia.

Ve své vědecké práci se doc. Hamerský zaměřil na studium mechanických vlastností převážně kovových materiálů. Jeho vědeckou práci lze rozdělit do čtyř oblastí.

Rozsáhlá je jeho práce při studiu zákonitostí přechodového tečení (creepu) především hexagonálních kovů. Získal originální výsledky při studiu creepu monokrystalů kadmia a slitin kadmia s hořčíkem, zinkem a cínem. Později studoval creep polykrystalů titanu, zirkonia a slitin zirkonia. Jeho publikované studie patří mezi malý počet těch prací ve světové literatuře, které se touto velmi důležitou problematikou zabývají. M. Hamerský byl první v Československu, kdo zavedl a široce využíval metodu postupného zatěžování a metodu konstantního zatěžování ke studiu zákonitostí plastické deformace. Rovněž jako první popsal nespojitý (skokovitý) creep na hexagonálních slitinách.

Druhou oblastí jeho vědecké práce bylo studium tepelně aktivovaných dějů při plastické deformaci hexagonálních kovů a slitin, především využitím metody postupného zatěžování.

Třetí oblastí jeho vědecké aktivity bylo studium vlivu příměsí na substituční zpevnění hexagonálních kovů za velmi nízkých teplot. Publikované výsledky (společně s doc. V. Navrátilem) mají světovou prioritu a jsou velmi často citovány jinými autory.

Do čtvrté oblasti patří práce věnované studiu relaxace napětí. Na základě řady experimentálních výsledků získaných na čistých kovech i slitinách zavedl nové roztržení relaxačních křivek podle druhu napěťových závislostí rychlosti poklesu napětí a navrhl i novou interpretaci parametrů těchto křivek.

Doc. M. Hamerský je autorem a spoluautorem asi stovky prací uveřejněných v mezinárodních časopisech nebo ve sbornících mezinárodních i národních konferencí. Tyto studie mají vysokou odbornou úroveň a v mnoha případech též světovou prioritu i velmi dobrý ohlas v zahraničí.

Miloš Hamerský byl dlouholetým obětavým funkcionářem Jednoty československých matematiků a fyziků. Byl členem výboru Fyzikální vědecké sekce a předsedou odborné skupiny Fyzika kovů při FVS. Jeho práce byla i přes nepřízeň doby veřejně oceněna. V roce 1985 dostal medaili MFF UK v Praze za zásluhy o rozvoj MFF, v roce 1987 stříbrnou medaili PřF UJEP a fyzikální oborovou medaili II. stupně FVS JČMF. Tato skromná uznání málo hovoří o tom, kolik úsilí věnoval vědě a její organizaci.

Těžko se hledají slova, jak po zásluze ocenit a plně osvětlit Miloše jako spolupracovníka a přítele. Byl dobrým člověkem s nekonečným pochopením pro ostatní. Osobně byl velice skromný. To, že byl ochoten se spolupodílet na bolestech lidí kolem sebe, se asi podepsalo na jeho zdraví. Byl také vynikajícím kamarádem a obětavým otcem rodiny. Jeho úsměvný humor byl povzbuzením pro lidi v jeho blízkosti. Zdá se být nespravedlivé, že takový člověk odešel, aniž nám mohl říci sbohem.

Zuzana Trojanová

AMERICKÁ OPTICKÁ SPOLOČNOST

Americká optická společnost bola roku 1916 založená za účelom podporovania rozvoja a šírenia poznatkov z oblasti optiky. Zakladatelia OSA (Optical Society of America) chceli vytvoriť spoločnosť, v ktorej by odborníci zo všetkých troch sektorov, t.j. vedeckého, technického a pedagogického, mohli viesť vzájomnú diskusiu o spoločných záujmoch a problémoch a podeliť sa s výsledkami výskumu. Ako sa vyjadril jeden zo zakladateľov, OSA bola založená ľuďmi, ktorých životy boli ovládnuté vzrušujúcimi tajomstvami optických problémov („brain-racking and alluring problems“ of optics).

V súčasnosti má OSA viac ako 10 000 členov z USA a 50 krajín sveta. Navyše, členmi sú aj združenia (je ich asi 60) zaoberajúce sa optickým výskumom. Členovia OSA sú nielen zo školských inštitúcií a priemyselného vývoja, ale aj z oblasti obchodu a z vlády USA.

Organizačne je OSA rozdelená podľa svojich cieľov do troch skupín. Technickej (alebo vedeckej) skupiny, vzdelávacej skupiny a publikačnej skupiny.

Účasť na činnosti technickej skupiny je veľkou výhodou členstva v spoločnosti. Prostredníctvom jednotlivých divízií, na ktoré je technická skupina rozdelená, je možná výmena informácií „z prvej ruky“ na špeciálnych seminároch, ktoré OSA každoročne poriada. Skupina je rozdelená do piatich divízií, v ktorých je celkovo dvadsať tematických zameraní:

Optical Sciences Division: atmosferická optika, spektroskopia, UV a gama optika.

Optical Technology Division: astronomická a kozmická optika, litografia, optické inžinierstvo, výroba a testovanie optiky, optika tenkých vrstiev.

Photonics Division: spracovanie informácií a holografia, optická komunikácia, optické detektory, optoelektronika.

Quantum Electronics Division: lasery, nelineárna optika, optika ultrakrátkych pulzov a aplikácie, spracovanie materiálov laserom.

Vision & Medical Optics Division: farby, rozpoznávanie obrazu a strojné videnie, lekárska optika, videnie.

V rámci vzdelávacej skupiny OSA zabezpečuje rozvoj výuky optiky na všetkých úrovniach, od základných až po vysoké školy a profesionálne kurzy. Táto činnosť zabezpečovaná radou vzdelávacej skupiny zahŕňa tzv. vzdelávacie dni, v rámci ktorých OSA každoročne sponzoruje 100–150 učiteľov základných a stredných škôl. Počas týchto dní učitelia získavajú na seminároch najnovšie poznatky z optiky a výuky optiky aplikovateľné na ich školách. Vzdelávacia skupina ďalej poskytuje napr. optické sady, ktoré sú určené pre získanie skúseností s experimentálnou optikou na nižších stupňoch škôl. Súprava obsahuje šošovky, filtre, zrkadlá, optic-

ké vlákna, hologram atď. a brožúru s popisom 11 experimentov. Ďalšie aktivity vzdelávacej skupiny zahŕňujú programy podporujúce štúdium optiky, ako napr. granty pre cesty študentov na každoročné semináre OSA a iné aktuálne projekty.

Činnosťou publikačnej skupiny sa OSA stala najpoprednejším vydavateľom prác z oblasti optiky. Hlavná pozornosť je sústredená na časopisy a spracovanie seminárov. Medzi týmito publikáciami je zaujímavý mesačník noviniek *Optics & Photonics News*. Vydávaných je päť hlavných výskumných časopisov: *Journal of OSA A: Optics and Image Science*, *Journal of OSA B: Optical Physics*, *Applied Optics*, *Journal of Lightwave Technology*. Ďalej sú vydávané anglické preklady sovietskych časopisov: *Atmospheric Optics*, *Optics and Spectroscopy* a *Soviet Journal of Optical technology*. Redakcie týchto časopisov sú na rôznych amerických univerzitách. Zabezpečené sú aj abstrakty a indexové služby prostredníctvom časopisov *Physics Briefs* a *Current Physics Index*.

Okrem činností týchto troch základných skupín ponúka OSA aj rôzne služby vzťahujúce sa špeciálne na potreby optických inžinierov a tiež na informácie o možnosti uplatnenia sa odborníkov z oblasti optiky.

OSA je tiež členská spoločnosť Amerického inštitútu fyziky (AIP), čím sú jej členovia oprávnení využívať služby tejto organizácie, napr. získavanie abstraktov, odber časopisu *Physics Today*. Kontaktná adresa je: Optical Society of America, 2010 Massachusetts Avenue, NW, Washington, DC 20036

Dušan Brozman